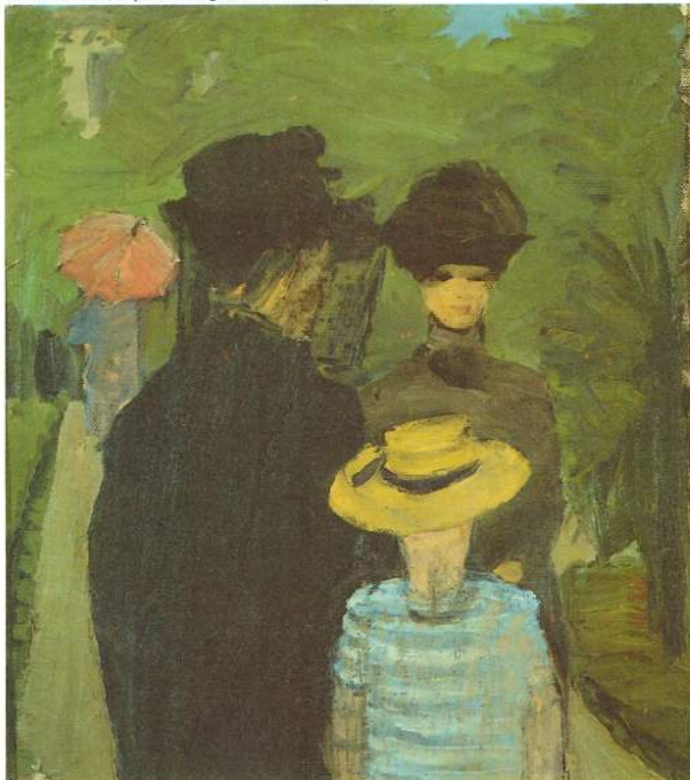

M. STEINER, *Na kiši*. Zagreb, Moderna galerija

M. STEINER, *U parku*. Zagreb, Moderna galerija

gotičke umjetnosti uz posebne značajke koje je uvjetovala kulturna i politička izoliranost tih krajeva. Glavni dijelovi ukrasa i u formalnom i u sadržajnom pogledu podsjećaju na romaničke uzore a uzevši u cjelini mogu se smatrati simbolima religijskih vjerovanja i predodžaba, poglavito oni nastali u XIV. i prvim desetljećima XV. st.

LIT.: A. Horvat, O stećcima sa područja Hrvatske, HZ, 951, 4. — L. Katić, Stećci u Imotskoj krajini, SHP, 1954. — C. Fisković, Stećci u Cavtatu i u Dubrovačkoj župi, Prilozi — Dalmacija, 1961. — J. Lučić, Stećci u Dubrovačkoj rijeci i u Brgatu, ibid. — M. Wenzel, Ukrasni motivi na stećcima, Sarajevo 1965. — N. Božanić-Bezić, Stećci i nadgrobne ploče u Makarskom primorju, Starinar (Beograd), 1966. — Š. Bešlagić, Stećci, kataloško-topografski pregled, Sarajevo 1971. — A. Milošević, Stećci i Vlasi, Split 1991. J. Bil.

STEFANUTTI, Petar, kipar (Rijeka, 27. VII. 1819 — Venecija, 4. II. 1858). Prve poduke dobiva od oca klesara. Upisuje se 1833. na venec. Akademiju koju završava 1843. Za vrijeme studija radi sa svojim prof. L. Zandomeneginijem skulpture i arhit. ukrase na tršćanskoj tvrđavi te *Tri muze* za kneza Gramonta u Bukureštu. Po povratku u Rijeku 1843. djeluje kao profesor na školi crtanja (Scuola di disegno). Radi za crkvu Sv. Vida u Rijeci kipove Sv. Emideje i Sv. Fortunata, za augustinsku crkvu raspelo, nekoliko skulptura za crkvu Sv. Lovrenca na Sušaku, oltar Sv. Jelene u Crikvenici te niz nadgrobnih spomenika na riječkome groblju. God. 1857. dovršava, prema nacrtu P. Adamića, monumentalnu francozefinsku fontanu s pet figura (srušena 1874) na mjestu nekadašnje stare ribarnice u Rijeci. Među njegovim se radovima ističu *Usnuli dječak*, portretne biste (Ciotti, Scarpa, Combieri), mitološke figure, bareljefi i sarkofazi u mramoru (sarkofag Nikole Merzljaka u Novome Vinodolskom).

LIT.: B. Vižintin, Likovni život Rijeke od 1800. do 1940, Dometi, 1986, 4, str. 87. B. Vn.

STEINER, Milan, slikar (Sisak, 2. VI. 1894 — Zagreb, 4. XII. 1918). Diplomirao 1916. na Privremenoj višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. Iste godine izlaže na studentskoj završnoj izložbi. U nepunih pet godina nastao je njegov opus koji se svojom unutarnjom kohezijom jasno profilira kao posebna cjelina u hrv. slikarstvu; uzorom mu je bio M. Kraljević. Bio je naobražen i muzički školovan, svirao je violinu, nabavljao

aktualne knjige i umj. revije (»Sturm«, »Fackel«), preko kojih je pratio modernu umjetnost. Bliske su mu bile elaboracije realizma i impresionizma, pa se njegova poetika oblikovala kao individualna sinteza Kraljevićeva naslijeđa i liebermannovsko-slevogtovskih utjecaja. U ekspresionističkim nemirima svojega doba sudjeluje više svojom egzistencijalističkom doživljajnošću i intelektualnim iskustvom negoli formalnom sintaksom izraza. Prerana smrt, malobrojna djela i drukčija strujanja koja su već zapljuskivala hrv. umjetnost izolirali su njegovo djelo. No i s margine ono djeluje svojim duhovnim nabojem kao dokaz kontinuiteta slikarstva tzv. Münchenskoga kruga, a prepoznaje se kao odjek i u nekim oblicima lirske apstrakcije 60-ih godina.

Izvanredno nadaren (u njegovu opusu nema ranih radova u tehničkom smislu) stvara uglavnom crteže olovkom, perom, ugljenom, kredom i akvarelom — oni su pravi dnevnik njegovih kretanja, interesa i raspoloženja. Grad mu je glavni motiv; modernost njegova nadahnuća pokazuju prizori s ulice, iz kavana, kazališta, parkova (*Na trgu, Nagovaranje, Na pozornici*). Zaokuplja ga ljudski lik, koji obrađuje raspon od realizma do ekspresionizma, crta portrete i autoportrete između konstatacije i karikature, dječje likove, aktove profinjene senzualnosti (*Ljubo Babić, Glava dječaka, Stojeći ženski akt*). Naslikao je neke od najljepših eksterijera hrv. slikarstva, pune ugođaja i ozračja. Takvi su tematski reducirana veduta *Kiša*, jednostavne kompozicije ostvarene u sažetu kromatskom registru krajnjom logikom i disciplinom rukopisa, proljetni *Pogled na Savsku dolinu* u originalnoj kolorističkoj instrumentaciji i neobičnu formalnom sklopu (obje iz 1918), te još jedna slika istoga naslova kao gotovo apstraktna kompozicija tamnih tonova. Naglašen doživljaj svjetla, koji je dominantna Steinerove osjetljivosti, uočava se na klasično komponiranoj slici *Uz Kupu*, kao i u profinjenim valerima *Sv. Blaža*. Bavio se i grafikom (litografija, bakropis). — Samostalna izložba priređena mu je u Zagrebu 1980, a retrospektivne 1956. i 1987.

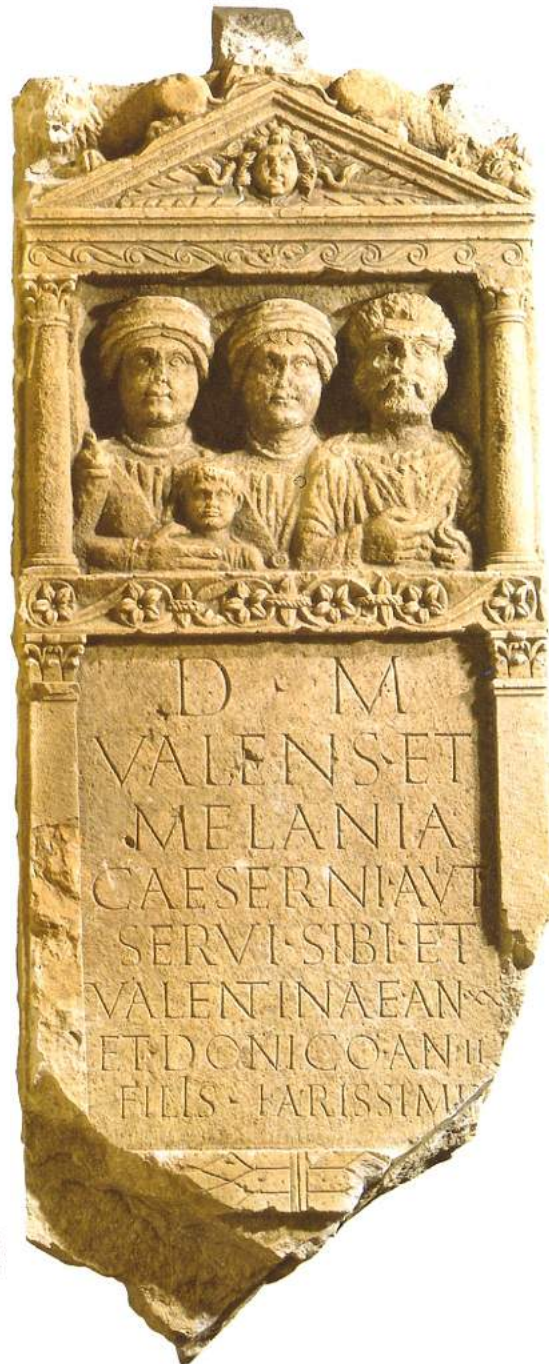
LIT.: A. Milčević, Milan Steiner, Savremenik, 1919, 10. — Lj. Babić, Hrvatski slikari od impresionizma do danas, HK, 1929, 10. — D. Bašićević, Milan Steiner (katalog), Zagreb 1956. — R. Putar, Milan Steiner, ČIP, 1956, 53. — G. Gamulin, Milan Štajner, Savremenik, 1957, 6. — J. Depolo, Milan Steiner, Oko, 13, XI, 1980. — Z. Tonković, Milan Steiner 1894–1918 (katalog), Zagreb 1987. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. Z. Ton.

STEINMAN, Egon, arhitekt (Karlovac, 14. XII. 1901 — Zagreb, 22. II. 1966). Arhitekturu diplomirao u Zagrebu 1924, potom 1924–25. studirao u Parizu. Od 1926. radio u Zagrebu na Tehničkom odjeljenju Banske uprave. Izveo je zgradu Fizikalnoga instituta na Marulićevu trgu 19 u Zagrebu (1926), koja uz zgradu V. Bastla (1914–20) tvori kompleks oko Sveučilišne knjižnice. Prihvativši već na početku svojega rada program moderne arhitekture projektira u Zagrebu između dva rata javne zgrade u duhu suvremenih funkcionalističkih principa, naglašeno individualnoga izraza: Ortopedsku kliniku na Šalati (1928), gimnazije u Križanićevoj ul. 4 i Kušlanovoj ul. 52 (1934), Sokolanu (gimnastička dvorana) u Kačićevoj 23 (1934), ogradu oko srednjoškolskoga igrališta (1936), poštu u Branimirovoj 4 (1940, dovršena poslije II. svj. r.). Poslije 1945. izveo je Filozofski fakultet u Skoplju (1946) i sindikalni dom kraj Ohrida (1946) te više industrijskih zgrada: tvornicu TUNT u Sesvetskome Kraljevcu (1948), palionicu (1949) i vagonске hale (1950) tvornice »Đuro Đaković« u Slavonskome Brodu, tvornicu stakla u Straži (1954), strojarnicu i upravnu zgradu (1953), te vodotoranj (1963) rafinerije u Sisku, tvornicu ulja u Slovenskoj Bistrici (1960), remontne hale »Naftaplina« u Zagrebu (1960), pivovaru u Otočcu (1961), pogon ekstrakcije tvornice »Frank« u Zagrebu (1963), rafineriju Tvornice ulja u Zagrebu (1963), novu tvornicu »Josip Kraš« u Zagrebu (1964), te kompleks tvornice »Janko Gredelj« u Zagrebu (1965, I. etapa).

U razdoblju između dva svj. r. pisao je o arhitekturi školskih zgrada i o gradnji skloništa za obranu od napadaja iz zraka. Izlagao na II. izložbi savremene jugoslavenske arhitekture u Beogradu (1933) i na izložbi »Pola vijeka hrvatske umjetnosti« u Zagrebu (1938).

BIBL.: *Savremeni izraz arhitekture*, Naša epoha, 1926, 1; *Nova zgrada srednjih škola u Zagrebu*, Građevinski vjesnik, 1932, 8; *O savremenoj školskoj sobi*, ibid., 1933, 3; *Nova srednja škola u Zagrebu*, Arhitektura, 1933, 12; *Natječaj za idejni projekt bolnice bolesničkog fonda za državno saobraćajno osoblje u Zagrebu*, VPS, 1938, 11; *Izgradnja gradova i pokrajina sa stanovišta obrane od napada iz zraka*, Građevinski vjesnik, 1939, 3.

LIT.: V. Potočnjak, Arhitektura u Hrvatskoj 1888–1938, Građevinski vjesnik, 1939, 4–5. — S. Planić, Pedeset godina arhitekture u Hrvatskoj, Književnik, 1939, 12. — S. Dakić, Egon Steinman, in memoriam, Arhitektura, 1967, 93–94. — T. Premrl, Zagrebačka moderna arhitektura između dva rata, Iz starog i novog Zagrebu, II, Zagreb 1974. — Isti, Zdravstveni objekti i pro-

STELA S
PRIKAZOM
POKOJNIKA
IZ
DONJIH ČEHA,
sred. II. st.
Zagreb,
Arheološki
muzej

jekti hrvatske međuratne arhitekture, Arhitektura, 1975, 152–153. — Isti, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, ibid., 1976, 156–157. — Ž. Čorak, U funkciji znaka, Zagreb 1981. — D. Juračić, Tri zaboravljene zgrade, Arhitektura, 1987, 200–203. — T. Premrl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1989. T. Pl.

STELA, tip antičkoga nadgrobnog spomenika nastaloga na Bliskom istoku, otkuda se proširio u egejski svijet, a potom i među Grke. Na reprezentativnim stelama prikazan je lik pokojnika (uglavnom polufigur); znatno su rjeđi mitološki ili žanr-motivi. Upotreba stela u Hrvatskoj počinje naseljavanjem Grka na I obalu Jadrana. U Issi (Visu) je djelovala radionica u kojoj su se izrađivale jednostavnije stela sa zabatom i akroterijima. Za neke raskošnije primjerke stela s raznim prikazima (žena koja prede, u Gradske muzeju u Trogiru; daća, u Arheološkome muzeju u Zadru) nema podataka o podrijetlu pa se pretpostavlja da nisu izrađene u našim krajevima. Tzv. issejski tip stela izrađivao se još neko vrijeme i potkraj republikanskoga doba, o čemu svjedoče primjerci iz Narone, Salone i Nadina.

Masovnija upotreba stela počinje dolaskom Rimljana. Radionice za njihovu izradu nastaju pri kraju stare ere. Najistaknutije su radionice u Saloni, Naroni, u unutrašnjosti S Dalmacije, u vojničkim logorima (Tilurium i Burnum) te u Istri (Pula, Poreč). Znatna je izrada monumentalnih stela bila još u Noriku, Panoniji, te u područjima dublje zaleđa rim. provincija Dalmacije, Mezije i Makedonije. U Dalmaciji se u I. i II. st. stela odlikuju monumentalnošću i arhit. koncepcijom, ali ti se elementi poslije gube. U sljedećim stoljećima ulogu monumentalnoga grobnog spomenika preuzima sarkofag, pa se stela jednostavnijih oblika upotrebljavaju samo kao nadgrobni spomenici siromašnijih slojeva. Učvršćivanjem kršćanstva na našim prostorima s. nestaje kao tip nadgrobna spomenika.